

Mutății în structura forței de muncă din mediul rural

Conf. dr. P. Panțiru, Univ. Galați—
Prof. Aneta Panțiru, Școala generală, nr. 29 Galați

În condițiile revoluției tehnico-științifice, dezvoltarea intensivă și modernizarea agriculturii produc importante schimbări în volumul, structura și calitatea forței de muncă. Oricât de intens ar fi ritmul acestor prefaceri este necesar să se asigure în permanență un raport corespunzător între volumul de forță de muncă și cerințele impuse de dezvoltarea economico-socială a comunelor.

Datorită faptului că asupra structurii și evoluției forței de muncă acționează un complex de factori — deseori extrem de variati — problemele caracteristice ale acestui proces se diferențiază de la o zonă la alta și chiar de la o localitate la alta. Din această cauză stabilirea unor decizii fundamentale, în acest domeniu, presupune orientarea într-o mai mare măsură a cercetărilor spre grupe de localități.

Studiul nostru are în vedere, mai intii, analiza gradului de ocupare a populației pe sfere de activitate. Cunoașterea acestei probleme și urmărirea atentă a evoluției populației ocupate pe sectoare constituie o premisă importantă pentru descoperirea rezervelor de muncă și atragerea lor în sectoarele deficitare precum și pentru orientarea eficientă, de perspectivă, a populației.

Datele din tabelul nr. 1 pun în evidență faptul că persoanele ocupate permanent în unitățile social-economice din comune, exclusiv cooperativa agricolă, precum și în diferite sectoare din afara localităților, dețin în totalul populației apte de muncă o pondere de 73% în comuna Șendreni și 53% în comuna Frumușita. Dacă ne referim numai la persoanele ocupate în alte localități, ponderea acestora, în totalul populației apte, este de 43% în comuna Șendreni și de 60% în comuna Frumușita.

Tabelul nr. 1
Gradul de ocupare a populației apte de muncă (1977) *

	Şendreni			Frumușita		
	Total	din care :		Total	din care :	
		Bărbați	Femei		Bărbați	Femei
I. Total populație aptă de muncă (fără elevi, studenți și militari în termen)	1 297	519	778	2 993	1 772	1 221
din care :						
a. ocupată în sectoarele neagrile	952	467	485	1 613	1 420	193
din care :						
în alte localități	413	126	287	1 011	908	103
b. ocupată în cooperativa agricolă de producție	345	52	293	1 354	332	1 022
c. ocupată în atelierele proprii	—	—	—	15	15	—
II. Populația neocupată	98	34	64	9	5	4

* S-a luat în considerare populația cu domiciliul stabil în comunele analizate

Asupra acțiunii de deplasare a populației spre alte localități își pune, în primul rînd, amprenta nivelul social-economic și cu prioritate cel industrial al localității. Procentul mai scăzut al persoanelor care se deplasează din comuna Șendreni spre alte localități se explică prin existența pe raza comunei a unor unități economice cum sunt: Fabrica de lăzi, întreprinderea de industrializare a cărnii, Stațiunea de mașini și tractoare, întreprinderea agricolă de stat etc. Din acest punct de vedere, comuna Frumușia este mai slab dezvoltată, dovedă că o parte mai însemnată a populației migrează spre localitățile dezvoltate, în condițiile în care această comună se află la o distanță mai mare față de orașul Galați – centrul industrial cel mai apropiat, în comparație cu comuna Șendreni (35 km comuna Frumușia și 15 km comuna Șendreni).

În același timp, construcția și dezvoltarea unor obiective economice din domeniul industriei ușoare, al industriei alimentare sau ale unor edificii social-culturale exercită o puternică influență și asupra gradului de mobilitate și folosire a forței de muncă feminină. În această privință, situația economică a comunei Șendreni ne oferă un exemplu edificator. Din populația încadrată în sectoarele neagrile din comună și în întreprinderea agricolă de stat, peste 37% sunt femei, în timp ce în comuna Frumușia numai 18%. Atragerea forței de muncă feminină de către centrele economice dezvoltate este mult influențată de distanța diferită a celor două unități de orașul Galați. De exemplu, în totalul persoanelor navetiste din comuna Șendreni ponderea femeilor este de 70%, iar în comuna Frumușia de aproape 10%. Experiența dovedește și faptul că dezvoltarea localităților sub raport social-cultural are, în același timp, o puternică influență asupra stabilității forței de muncă și repartizării ei raționale pe zone și județe. Asigurarea acestei stabilități în mediul rural, prin dezvoltarea activităților neagrile, generează în permanență un anumit volum de brațe de muncă și pentru agricultură.

Importante mutații cunoaște și populația ocupată direct în agricultură. În ambele comune asistăm la un proces intens, pozitiv deosebit, de reducere a persoanelor ocupate în acest domeniu ca urmare a dezvoltării, în general, a forțelor de producție, a modernizării și intensificării producției agricole și creșterii sferei serviciilor. Având în vedere influența acestor factori, a căror acțiune este mai intensă în zonele din apropierea marilor centre economice, realitatea social-economică demonstrează că este necesar să se acorde o atenție sporită implicațiilor generate de ritmul și de modificările ce au loc în structura și evoluția forței de muncă din localitățile situate în preajma acestor centre.

După cum rezultă din tabelul nr.1, populația ocupată în cooperativa agricolă Șendreni reprezintă 26,6% și 45,2% în comuna Frumușia. O caracteristică a acesteia o constituie ponderea mare a femeilor în structura forței de muncă care la nivelul anului 1977 era de 75% în C.A.P. Frumușia și de 85% în C.A.P. Șendreni. Acest aspect, alături de îmbătrânirea forței de muncă, nu poate să nu aibă consecințe directe asupra posibilităților de valorificare a potențialului uman asupra producției.

Cercetările noastre au mai pus în evidență faptul că factorii de răspundere trebuie să acționeze cu mai multă grijă pentru acoperirea cu forță de muncă necesară a cerințelor economice din unitățile analizate, îndeosebi din cooperativa agricolă Șendreni. Astfel, potrivit datelor cuprinse în tabelul nr. 2, în anul 1975, la activitățile economice din cooperativa agricolă Șendreni, au participat doar 60% din totalul membrilor de familie cu statut de cooperator, iar la muncile din cooperativa Frumușia 52%. Deficiențe serioase s-au manifestat, însă și în ceea ce privește satisfacerea obligațiilor minime de muncă. Din totalul participanților la muncă, peste 40% din cooperativa Șendreni și 22% din cooperativa agricolă Frumușia au realizat mai puțin de 40 de norme convenționale, iar 52% și, respectiv, 42% n-au efectuat minimul de norme. În anul 1976, în C.A.P. Șendreni, situația a rămas aproape neschimbată, iar în C.A.P. Frumușia s-a redus simțitor (la 22%) numărul cooperatorilor care s-au situat sub obligația minimă de normă, ca urmare a unui complex de măsuri privind îmbunătățirea organizării producției și a muncii.

Urmărind modul de utilizare a forței de muncă, în cooperativa Șendreni apare o situație paradoxală. Astfel, în timp ce 40% din membrii de familie cooperatori nu au efectuat teoretic nici un fel de activitate, iar un număr destul de însemnat nu și-a realizat obligația minimă de norme (partea cea mai mare din această categorie fiind ocupată în activități temporare), în viața economică a unității se manifestă importante greutăți în realizarea sarcinilor de producție datorită deficitului de forță de muncă. De exemplu, în cooperativa Șendreni, din numărul total al normelor convenționale realizate anual, 26,4% în 1973, 65,4% în 1974, 23,8% în 1975 și 34,5% în anul 1976, au fost efectuate de personal muncitor din afara cooperativei (județele Vrancea, Bacău și din comunele Schela, Valea Mărului, Pechea din județul Galați).

În cooperativa agricolă Frumușia, în perioada 1973–1976, numai 3,9–7% din volumul normelor convenționale realizate au revenit persoanelor din afara cooperativei. În această localitate, după aprecierile Consiliului popular, există posibilitatea eliberării în prezent și în anii următori a unei părți din forță de muncă, pentru alte nevoi social-economice.

Tabelul nr. 2
Participarea cooperatorilor apă de muncă la activitățile economice din C.A.P.

Anii	Comuna	Sexul	Numărul de cooperatori care n-au lucrat	Numărul cooperatorilor care au efectuat norme de muncă transformate în categ. I				Total cooperatori apă de muncă	Total cooperatori care n-au realizat numărul de norme,	Coopera-
				Până la 40 norme	41–120 norme	121–200 norme	Peste 200 norme			
1975	SENDRENI	Bărbați	172	103	27	10	21	161	333	124
		Femei	42	32	30	21	81	164	206	46
	FRUMUSITA	Bărbați	610	86	95	54	217	452	1.062	181
		Femei	520	185	312	199	72	768	1.288	336
1976	SENDRENI	Bărbați	172	103	27	10	31	171	343	86
		Femei	42	32	30	21	91	174	216	46
	FRUMUSITA	Bărbați	502	59	55	201	348	940	920	92
		Femei	450	73	237	278	67	655	1.105	138

Aspectele evidențiate în cooperativa Șendreni trebuie puse în legătură și cu faptul că potrivit informațiilor rezultate din Statistica Consiliului Comunal, 98 de persoane apte de muncă din care 64 femei nu depun nici un fel de activitate. Existența unor cazuri similare și în alte localități pun în lumină concluzia că acționind cu mai multă hotărâre pentru traducerea în fapt a măsurilor stabilite de partid cu privire la folosirea forței de muncă se poate asigura și în aceste zone o echilibrare a balanței forțelor de muncă, în condițiile unui ritm rapid de atragere a populației spre sectoarele neagrile.

Pentru cunoașterea mai bună a resurselor de muncă este absolut necesar ca în fiecare comună să se țină o evidență strictă a personalului muncitor sezonier. Problema prezintă importanță atât pentru stabilirea unui raport bine fundamentat între cerințele producției, resursele de muncă și posibilitatea eliberării forței de muncă, cât și pentru depistarea tendințelor imediate și de perspectivă ale populației.

În întreprinderile cooperatiste, unde deja există un deficit absolut sau relativ de forță de muncă, calea principală de înlăturare a acestuia o constituie sporirea ritmului de mecanizare a lucrărilor agricole, dezvoltarea sectoarelor industriale din cadrul cooperativelor, precum și eliberarea treptată și justificată a forței de muncă pentru alte sectoare.

Dezvoltarea forțelor de producție și a proprietății socialiste își pune puternic amprenta și asupra caracteristicilor interne ale structurii forței de muncă. În cadrul acestui proces un loc important îl ocupă asigurarea unităților cooperatiste, în prezent și în perspectivă, cu cadre calificate, corespunzătoare ritmului susținut de intensificare și modernizare a agriculturii.

Rolul principal în această direcție îl are școala, în sfera căreia intră în mod nemijlocit atât pregătirea viitorilor cadre, cât și orientarea elevilor potrivit nevoilor societății și aptitudinilor lor reale.

Tinând seama de rolul școlii, studiul nostru cuprinde și unele aprecieri în legătură cu orientarea profesională și opțiunile elevilor. În acest sens, în anii 1976 și 1977, am întreprins o investigație sociologică în rindul elevilor din clasa a VIII-a de la școlile generale din cele două comune. În primul an au fost anchetați 57 de elevi, respectiv 70% din totalul acestora, iar în al doilea an, 99 de elevi, respectiv 85%. Aproape 50% din cei anchetați sunt băieți. Prin ancheta noastră ne-am propus să urmărim următoarele probleme: a. opțiunile elevilor privind alegerea liceelor; b. cunoașterea intențiilor acestora după absolvirea primei trepte și în perspectivă; c. contribuția factorilor educaționali în orientarea profesională.

Opțiunile pentru alegerea liceelor de specialitate sunt indicate în tabelul nr. 3. Din răspunsurile formulate rezultă că din totalul elevilor anchetați, 74–92% s-au orientat spre liceele cu profil industrial și îndeosebi spre liceele industriale de construcții de mașini și industrie alimentară (peste 50%). Precizăm faptul că asemenea opțiuni nu au fost determinate în măsură hotăritoare de aptitudinile elevilor, ci de faptul că aceste licee au dispus de cele mai multe locuri, municipiul Galați oferind largi posibilități de încadrare a absolvenților, și de existența Universității din Galați profilată în ceea mai mare parte pe aceste două mari categorii de specialități. Ceea ce în mod deosebit reține atenția este faptul că nici un elev nu și-a exprimat dorința de a urma liceele agroindustriale sau unele secții ale liceelor industriale cu specialități pentru agricultură. Aspectul sesizat nu este lipsit de importanță dacă avem în vedere necesitățile imediate și de perspectivă ale agriculturii, asigurarea acestora cu forță de muncă calificată. De asemenea, această situație evidențiază și faptul că în munca de educație, din aceste școli, există o serie de carente.

Tinând seama de faptul că pregătirea școlară se desfășoară în trepte, fiecare treaptă prezintând o anumită autonomie în orientarea profesională a elevului, măsurile pentru asigurarea în perspectivă cu forță de muncă calificată presupun testarea încă din clasa a VIII-a a intențiilor de perspectivă ale elevilor, respectiv, aspirațiile acestora după absolvirea primei trepte de liceu. Pe baza chestionarului nostru, în tabelul 4 prezentăm aceste opțiuni.

Răspunsurile formulate în legătură cu opțiunile de perspectivă continuă să evidențieze aceeași atitudine a subiecților față de activitatea din agricultură. Numai un singur elev își propune ca după absolvirea primei trepte să lucreze în acest sector. De asemenea, nu a rezultat nici o opțiune pentru liceele agroindustriale sau pentru secții cu profile industriale specifice agriculturii.

De subliniat, ca un element pozitiv, este faptul că sporește de la un an la altul interesul elevilor și al factorilor educaționali pentru pregătirea în perspectivă a tineretului. De exemplu, dacă în anul 1976, din totalul celor anchetați 19% nu-și pușesează încă problema ce vor face după absolvirea primei trepte de liceu, în anul următor n-au mai existat asemenea cazuri.

Din tabelul de mai sus rezultă și faptul că 30–50% din numărul actual al elevilor intenționează să-și continue studiile în liceele industriale, 13–15% să urmeze școli profesionale cu profil asemănător iar 10–26% doresc să se incadreze într-o unitate neagrile și ulterior să se califice. Totodată, prin chestionarul nostru am încercat să surprindem și acele intenții de viitor

do în cadrul unei licee sau unui liceu de studii superioare în sistemele de învățământ
lumii și în cadrul altor instituții de învățământ. Tabelele următoare rezultă din
datele obținute în cadrul unei surse de informații care nu sunt întotdeauna încrezute
în totalitate.

Tabelul nr. 3

Gruparea elevilor în funcție de tipul de licență pentru care au optat

Nr. crt.	Tipul de licență	1976		1977	
		Scoala genera- rală Șendreni	Scoala genera- lă Frumușita	Scoala genera- rală Șendreni	Scoala genera- lă Frumușita
1	Liceul agroindustrial	—	—	—	—
2	Liceul de matematică-fizică	3	—	12	—
3	Liceul de științe ale naturii	—	—	—	—
4	Liceul industrial (de toate profilele)	23	24	35	48
5	Liceul sanitar	3	—	2	1
6	Liceul economic și de drept administrativ	—	1	2	1
7	Liceul pedagogic	2	1	2	1
8	Liceul de artă	—	—	1	—
9	Alte licee	—	—	2	2
	TOTAL	31	26	46	53

Tabelul nr. 4

Gruparea viitorilor absolvenți ai primei trepte în funcție de opțiunile pe care și le-au propus după închiderea acestui ciclu

Nr. crt.	Opțiunea (viitorul loc de muncă)	1976		1977	
		Scoala generală Şendreni	Scoala generală Frumușita	Scoala generală Şendreni	Scoala generală Frumușita
1	Cooperativa agricolă	—	—	—	—
2	Într-o întreprindere de stat	—	—	—	1
3	Într-o unitate neagricolă cu calificare la locul de muncă sau cursuri de scurtă durată	3	6	11	14
4	Scoala profesională de profil	—	4	3	7
5	Liceul de matematică-fizică	2	—	2	—
6	Liceul de științe ale naturii	—	—	—	—
7	Liceul industrial (toate spe- cialitățile)	10	12	22	26
8	Liceul economic și de drept administrativ	—	1	2	1
9	Liceul pedagogic	1	1	2	1
10	Liceul sanitar	3	—	2	1
11	Alte licee	3	—	2	2
12	Elevi nehotărți	9	2	—	—
	TOTAL	31	26	46	53

ale elevilor în eventualitatea că nu vor reuși în treapta a II-a de liceu. Răspunsurile s-au încadrat în general, în optica deja formată, în sensul că nici un elev nu și-a propus să lucreze direct în agricultură sau într-o specialitate din acest sector. O parte însemnată, 10% din comuna Șendreni și 18% din comuna Frumușia surprinși, după părerea noastră, de conținutul întrebării, au admis ideea că încă nu și-au pus o asemenea problemă.

Neașteptate par rezultatele testării intențiilor de viitor îndepărtat al elevilor (după absolvirea liceului). Aici, făcind abstracție de unele răspunsuri nehotărîte, chestionarul scoate în evidență faptul că peste o treime din subiecții anchetați din comuna Șendreni au opinat pentru prestarea activităților corespunzătoare pregătirii lor în unitățile neagricole de pe teritoriul comunei. În cealaltă comună, opțiunile pentru asemenea locuri de muncă au reprezentat doar 18% în 1976 și 13% în 1977. Explicăm orientarea elevilor din comuna Șendreni tot prin gradul mai ridicat de dezvoltare industrială a localității, care confirmă, încă o dată, rolul hotărîtor pe care îl are dezvoltarea în mediul rural a sectoarelor industriale și a serviciilor pentru folosirea forței de muncă eliberate de agricultură, în stabilitatea acesteia, în micșorarea deplasărilor masive ale populației către centrele economice mari și în orientarea profesională de perspectivă a tineretului.

Investigațiile noastre pun în lumină o serie de neajunsuri în activitatea de orientare profesională a elevilor. Astfel, la ambele școli, numai 19–30% din răspunsurile formulate au vizat sprijinul acordat de cadrele didactice în alegerea profesiei. Aproape aceeași pondere au ocupat-o și răspunsurile în legătură cu faptul că elevii, în stabilirea opțiunilor, nu și-au pus problema aptitudinilor.

Considerăm că numai pe baza cunoașterii riguroase a aptitudinilor și a preferințelor elevilor, a cerințelor reale de cadre în prezent și în perspectivă și a unei munci educative susținute se poate asigura o justă orientare. În această activitate, cadrele didactice trebuie să utilizeze în mai mare măsură monografiile de meserii puse la dispoziția acestora de Inspectoratele școlare, să explice elevilor cerințele și așteptările sociale legate de exercitarea fiecărei meserii, respectiv, specialități.

Este necesar ca în procesul de educație, de orientare profesională să se pună în aceste comune un accent mai mare pe stimularea la elevi a dragostei pentru muncă din agricultură. O deosebită eficacitate ar avea în această direcție organizarea mai bună a activităților practice, îndeosebi, a celor desfășurate pe loturile școlare, unde elevii sunt puși în situația de a descoperi frumusețile muncii agricole și de a obține satisfacții imediate în muncă. De asemenea, ar trebui să se pună un accent mai mare pe explicarea argumentată a necesității unor cadre pentru agricultură, cu o înaltă pregătire profesională și pe faptul că și acest sector oferă un cimp larg de afirmare.

Îndreptarea eforturilor spre aceste direcții ar contribui în bună măsură la menținerea permanentă în aceste comune a unei corelații dinamice între cerințele, în continuă modificare, de forță de muncă și volumul acestora, corespondător ritmului intens de dezvoltare și modernizare a agriculturii.